

A kézművesség története

Bevezetés

- Az emberi erővel és kézi (és esetleg gépi) szerszámokkal, természetes eredetű alapanyagokon végzett forma átalakító tevékenységét kézművességnek nevezzük, a létrejött terméket pedig kézműves terméknek.

Kialakulása

- A kézművesség kialakulása még az ősidőkben kezdődött, amikor az emberek saját maguknak és szűkebb környezetüknek készítették a főzőedényeiket, fegyverzetüket, ruháikat. Ezek a tárgyak egyszerű anyagokból, kőből, agyagból, fából, bőrből, szaruból, növényi eredetű anyagokból, később pedig fémből és üvegből készültek.

Mesterségek

- Az ókorban a kézművesség alantas foglalkozásnak számított, azonban idővel a kiemelkedő munkát végző mestereket elismert rangra emelték, így ennek a munkának idővel egyre nagyobb lett a vonzereje. Kialakult a munkamegosztás előbb szakmák szerint, majd a szakmákon belül is.
- Kialakultak a céhek és manufaktúrák

Különféle céhek címerei

A nyitrai szűcsök céhének
címere, 1583

A molnárok céhének
címere

A lakatosok céhének
címere

A mészárosok céhének
címere

A kőfaragók céhének
címere

A takácsok céhének
címere

A kalaposok céhének
címere

A gombosok céhének
címere

Az asztalosok céhének
címere

A pékek céhének címere

Ősi mesterségek

- Fazekas
- Pék
- Takács
- Fémműves
- Borbély
- Cipész
- Tímár
- Kádár
- Kovács

Jelzés

- A középkorban a termékekre pici vagy rejtett jeleket (jelzéseket, monogramokat) tettek. Ezeket a jeleket mesterjegyeknek nevezzük.

Vásárok és foglalkozások

- Későbbiekben a népességnövekedésnek valamint a nagyvárosi életformának köszönhetően létrejött a többlettermelés, a megrendelésre történő termékkészítés és így a munkák áruvá váltak. A termékeket hetivásárokon, országos nagyvásárokon értékesítették. A kézművesek között megtalálhatóak voltak az *élelmiszer* alapanyagok feldolgozásával foglalkozó mesterek, *fa-* vagy *bőranyagot* megmunkáló mesterek, *növényi rostanyagot, szőrt, vagy szarut* feldolgozó mesterek valamint a *fémekkel, agyaggal, kővel és üveggel* dolgozó mesterek.

Fafeldolgozás

Bőrfeldolgozás

Üvegkészítés

Fémfeldolgozás

Húsfeldolgozás

Ruhakészítés

Élelmiszer alapanyagok feldolgozásával foglalkozó mesterségek

- molnár - vízimolnár vagy hajómolnár
- pék, sütő - (kelesztés, dagasztás, sütés)
- cukrász - a mézes mesterségből alakult ki (édesség és tortakészítés)
- mészáros (taglózás, vágómarha feldolgozás), - hentes, böllér (szúrás, sertés feldolgozás)

Fa- vagy bőranyagot megmunkáló mesterségek

- ács (M) - hajóács (K) - malomács (K) (gerendafaragás és ácsolatkészítés, az ács nem gyalul egyedül a faszakmákból)
- asztalos vagy bútorkészítő, az ácsmesterségből vált ki (fűrészelés, gyalulás)
- faesztergályos (bútorláb- és díszkészítés, faoszlop esztergálás és faragás)
- szűcs (úgynevezett teljes szakma: a nyúzást követően a szőrös bőrből készíti bonyolult vegyi és fizikai eljárásokkal a különféle ruházati termékeket) - résszakmái a kesztyűs (bőrkesztyűkészítő) - és a kucsmás (kucsmakészítő) (M) (K)

Növényi rostanyagot, szőrt vagy szarut feldolgozó mesterségek

- fonó és szövő (M) takács (K), vászon-, szőnyeg- textilkárpit szövő szabó gombkötő és paszományos - (M!) (K) ,
utódszakmája a csipkeverő
- Csipkekészítő csipkeverő (M), a gombkötő szakma utódja
- papírmerítő, papírkészítő (M) (K)
- kötélverő, kötéلكészítő - (M) (K) (sodrás, fonás, eresztés)
- tetőkészítő (zsúp és nád alapanyagokból) (K)
- kárpitos - (M), (bútor- és falikárpit beépítés, függöny szabás és felhelyezés)
- Nemezkesztő, nemezelo (M) (K)

Fémekkel dolgozó mesterségek

- **aranyműves, ezüstműves - (K), utódszakmáját ötvösként ismerjük**
- **kovács - (Szláv), vasverő - (vas és fém anyagokból, dísz, és iparművészeti tárgyak készítői), borotva-, serpenyő-, kapa-, olló-, csapda-, ár- és körző-, szeg- és szegecs-, sarló-, kasza-, szer- és szerszám-, balta- és fejsze-, kalapács-, fűrő-, lánc-, fegyver-, és a műszerkovács stb.**
- **lakatos, lakatkészítő (K)**
- **órás (mechanikus órakészítő és órajavító) (K), digitális órajavító**
- **műszerész, irodagép műszerész, varrógépműszerész, elektroműszerész stb.**
- **zenegépkészítő, az órás szakmából vált ki (verkli, kintorna stb.) - (K)**
- **réz- és bronzműves, üstkészítő (K), réztárgy- és rézfúvós-hangszer készítő**
- **öntő, vas, és egyéb fém,(réz,bronz, sárgaréz stb), harangöntő,**
- **ónműves - (ónedény- és dísz tárgykészítő mélyhúzással, mélynyomással és forrasztással) (M) (K)**

Agyag- és kőfeldolgozó, üvegkészítő mesterségek

- üvegfúvó - (K), ólomüveg készítő - (K), üvegöntő – sík üvegkészítő
- fazekas, gerencsér, gölöncsér (M) (korongolás) - elkülönült korsós és tálas mesterségekre
- tetőcserép,- és téglakészítés (kemencében égetés)
- kályhacserép készítés, kályhás (manapság csak kályharakás)
- festő, szobafestő (érc- és szerves eredetű anyagok porát vitte fel tojásfehérje, - majd enyv mint ragasztóanyag segítségével)
- tetőfedő - cserepes (zsindely, pala vagy cserép anyagokból), a mai tetőfedő szakma az épületbádogos szakmával van képezve
- kőfaragó (malomkő vagy épületkő faragó) - kihalt utódszakmái a palavágó (tetőpala) és a kőrakó (utcakőrakó)
- kőműves (kő mives) - (M)
- bányász (fém-, szén- és ércbányász), só vágó - (M)

Nagyüzemek

- A gyáripár megjelenése után a kézi munka iránti kereslet lecsökkent. A kézműves termékek egy része dísz tárgy vagy különleges produkciók kategóriában készült, szűk megélhetést biztosítva készítőiknek. A kézművességet azonban nem lehetett teljesen kiszorítani. Napjainkban egyre nagyobb kereslet van a minőségi kézműves munka iránt. A kézműves szakmákkal kézműves házakban, kézműves táborokban lehet megismerkedni.

